

ZAPISNIK

sa 32. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 22. aprila 2019. godine

Sjednica je počela u 11 sati.

Sjednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali član/ice Odbora: Zvonko Vuković, Branka Tanasijević, Maja Bakrač, Aleksandra Vuković i Sanja Pavićević.

Sjednici je prisustvovao Siniša Bjeković, zamjenik zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore .

Rad sjednice pratili su predstavnici/e medija.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

1. Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, i
2. Tekuća pitanja.

Prva tačka – Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu

Predsjednica Odbora Nada Drobnjak saopštila je da, saglasno članu 137 st. 2 i 4 Poslovnika Skupštine, Odbor, kao zainteresovano radno tijelo, razmatra Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu u dijelu svoje nadležnosti i mišljenje dostavlja Odboru za ljudska prava i slobode, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Zamjenik zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković informisao je člana/ice Odbora da je Izvještajem za 2018.godinu na sažet i sistematičan način ukazano na sve činjenice i okolnosti od značaja za sistem zaštite ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

U 2018. godini Zaštitnik je imao u radu 916 pritužbi, od kojih su 889 primljene u 2018. godini i 27 prenešene iz 2017. godine. Od 889 predmeta u 2018. godini, 774 predmeta su formirana po individualnim pritužbama (muškarci 477 i žene 297), 43 po pritužbama grupe građana i pravnih lica (kolektivne), devet (9) po pritužbama nevladinih organizacija, 44 predmeta po sopstvenoj inicijativi, 17 po pritužbama djece i dva (2) predmeta po anonimnim pritužbama.

U poređenju sa prethodnom godinom Zaštitnik je u tekućoj godini primio 32 pritužbi više. Zadržan je visok trend okončanih predmeta. Od 916 predmeta koji su bili u radu u izvještajnoj godini, postupak je okončan u 885 (96,62%) i to 858 iz 2018. godine i 27 predmeta iz prethodne godine. U 2018. godini, Zaštitnik je nakon sprovedenog ispitivanja utvrdio povrede prava (koje u toku postupka nijesu otklonjene) u 103 predmeta i dao mišljenje sa 235 preporuka nadležnim organima i ustanovama.

Pritužbe primljene u izvještajnoj godini odnosile su se na rad: državnih organa, organa državne uprave i drugih organizacija (303), sudova (141), Državnog tužilaštva (27), Uprave policije (39), javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja (210), organa lokalne samouprave i lokalne uprave (58) i na rad organa službi i nosilaca javnih ovlašćenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica i dr. (111).

U toku 2018. godine, najviše pritužbi su podnijeli građani iz Podgorice (387), Danilovgrada (103), Nikšića (48), Kotora (39), Bara (38), Hereg Novog (34), Bijelog Polja (30) itd.

Od 885 predmeta po kojima je postupak okončan u 2018. godini, u 101 predmetu Zaštitnik nije bio nadležan za postupanja, a u 79 predmeta nijesu postojale procesne pretpostavke za postupanje. U 92 predmeta postupak je okončan upućivanjem na druga pravna sredstva, u 588 slučajeva postupak je okončan nakon sprovedenog ispitnog postupka i u 25 slučajeva spajanjem predmeta.

Od ukupnog broja pritužbi po kojima je postupak okončan u izvještajnoj godini, na rad državnih organa, organa državne uprave i drugih organizacija odnosilo se 229 pritužbi (žene 71); na rad sudova 140 pritužbi (žene); na rad Državnog tužilaštva 26 (žene 7); na rad Uprave policije 41 pritužba (žene 12); na rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja 209 (žene 100); na rad lokalne samouprave i lokalne uprave 58 (žene 22) i na rad organa, službi i nosilaca javnih ovlaštenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica i dr. 112 pritužbi (žene 45).

U predmetima u kojima je postupak okončan u izvještajnoj godini prodnosioci pritužbe su ukazivali: na povredu prava na pravično suđenje (144), na ostala građanska prava (245), na ekonomska, socijalna i kulturna prava (189), na prava djeteta (161) i zabranu diskriminacije (146).

Zaštitnik je u 2018. godini dao inicijativu za izmjenu/dopunu člana 36 stav 1 i člana 37 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u dijelu koji se odnosi na novčanu kaznu. Zaštitnik smatra neophodnim da Ministarstvo pravde pokrene postupak za donošenje zakona o izmjenama/dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojim će u članu 36 i članu 37 novčane kazne propisati u rasponu od najmanje 150 eura, odnosno 250 eura, a gornju posebnu zakonsku granicu novčane kazne usaglasiti sa Zakonom o zabrani diskriminacije, jer Konvencija SE o sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici ovaj delikt tretira kao oblik diskriminacije. U izjašnjenju Ministarstva pravde je navedeno da će inicijativu razmotriti prilikom predstojećih aktivnosti na izradi ovog zakona.

Kada su u pitanju područja u kojima se diskriminacija manifestuje, opšti trendovi u 2018. godini pokazuju da je Zaštitniku najveći broj pritužbi podnesen zbog diskriminacije u području rada i zapošljavanja (53). Na postupanje organa javne vlasti odnosilo se 25 pritužbi, u području socijalne zaštite 21, rodno zasnovanog nasilja 11, zdravstvene zaštite osam (8), unutrašnjih poslova i policijskog postupanja šest (6). Sličan trend evidentiran je i u 2017. godini. Broj pritužbi po pojedinim područjima uglavnom potvrđuje rezultate istraživanja javnog mnjenja, prema kojima građani percipiraju da je diskriminacija najizraženija u području zapošljavanja (70,9%), zdravstvene zaštite (31,6%), u postupcima pred državnim službama (28,6%), u području obrazovanja (20,9%), političkog djelovanja (19,0%) u postupcima pred službama lokalne samouprave (14,9%), području socijalne zaštite (13,4%).

Siniša Bjeković je tokom izlaganja istakao da je nedovoljno poznavanje pojma diskriminacije opredijelilo Zaštitnika da, na bazi istraživanja koje je sprovedla Agencija za fundamentalna prava EU (EUMIDIS II,2017), sprovede svoje istraživanje i realizuje projekat „Istine i zablude o diskriminaciji“. Prema rezultatima ovog istraživanja 43,7% građana uglavnom ili u velikoj mjeri iskazuje povjerenje u rad institucije Zaštitnika. Istraživanje je imalo nekoliko ključnih ciljeva: Prvi je da se utvrdi stepen diskriminacije prema pripadnicima određenih grupa, odnosno pojedincima koji pripadaju grupama pod rizikom od diskriminacije. Drugi je da se utvrdi stepen prepoznavanja diskriminacije, kao i obrasci na kojima se nejednakost ispoljava. Treći cilj je da se procijeni oblast društvenog života u kojoj je diskriminacija najizraženija, četvrti se odnosi na mjerenje ključnih kriterijuma usljed kojih se diskriminacija javlja, dok se petim ciljem nastojala utvrditi procjena građana o tome da li država i njeni organi čine dovoljno na zaštiti od diskriminacije. Šestim ciljem težilo se ispitivanju socijalne distance građana u odnosu na pripadnike grupa u riziku od diskriminacije.

Crna Gora je u oblasti rodne ravnopravnosti postigla visok stepen usklađenosti sa međunarodnim i regionalnim instrumentima zaštite razvijenim u okviru UN i SE, što je, između ostalog, konstatovano u Zaključnim zapažanjima UN Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije prema ženama o drugom periodičnom izvještaju za Crnu Goru. Uprkos relativno dobrom nacionalnom okviru u kojem su implementirani međunarodni standardi, zapaženo je nedovoljno poznavanja instituta rodne ravnopravnosti i prava koja proističu iz načela jednakosti žena i muškaraca. Upravo zbog toga, Zaštitnik je cijenio neophodnim da kroz ovaj izvještaj kratko pojasni pojmove rod, rodna ravnopravnost i rodna jednakost.

U pogledu dostignuća na polju rodne ravnopravnosti i zastupljenosti žena u pravosuđu, obrazovanju i drugim oblastima života publikacija MONSTAT-a sadrži kratak prikaz stanja, položaja i odnosa žena i muškaraca u crnogorskom društvu. Iz prikazanih podataka proizilazi da 77,6% nastavnog osoblja u osnovnim školama za školsku 2017/2018. godinu čine žene, dok 22,4% čine muškarci. I pored

toga što žene čine većinu zaposlenih u obrazovanju, one su u apsolutnoj manjini na položajima odlučivanja, osim kada je riječ o predškolskom obrazovanju. Isti izvor podataka ukazuje da je učešće žena u sudstvu 59,1%, dok je učešće žena u tužilaštvu 61% u odnosu na ukupan broj tužilačkih funkcija u Crnoj Gori. Iako podaci potvrđuju da je u zastupljenosti žena u obrazovanju, odnosno pravosuđu, učinjen značajan iskorak, rodna ravnopravnost ne može biti razvijena do svojih krajnjih mogućnosti sve dok se bilježi prisustvo stereotipa i predrasuda u crnogorskom društvu. U tom smislu, UN Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije prema ženama preporučuje državi kao neophodno da pruži adekvatnu obuku iz oblasti rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja i izražava zabrinutost zbog stavljanja nedovoljnog naglaska na ukidanje tradicionalnih rodnih uloga u obukama za nastavno osoblje i obrazovnim materijalima. Stoga, neophodno je intenzivirati sprovođenje programa stručnog usavršavanja iz oblasti rodne ravnopravnosti za vaspitno-obrazovni kadar na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja.

Prikupljanje rodno razvrstanih podataka predstavlja još jednu prepreku na putu rodne ravnopravnosti, i to ne samo unutar organa koji rade na promociji jednakosti i suzbijanja diskriminacije već i u okviru međusektorskog objedinjavanja podataka, koji bi omogućili sveobuhvatnu analizu i prikaz stanja na osnovu pouzdanih, relevantnih i povjerljivih podataka.

Prema Izvještaju o globalnom rodnom jazu za 2018. godinu, Crna Gora se nalazi na 69. mjestu od ukupno 149 zemalja u kojima je vršena analiza napretka prema rodnom paritetu kroz četiri dimenzije: ekonomska participacija i mogućnosti, naučna dostignuća, zdravlje i politička osnaženost. Na posljednjoj poziciji se nalazi u odnosu na zemlje regiona (Republika Sjeverna Makedonija je na 66. mjestu, Bosna i Hercegovina na 62, Hrvatska na 59, Srbija na 38, Albanija na 34, dok je Slovenija na 11. mjestu)

Kada je u pitanju diskriminacija po osnovu pola, građani percipiraju da je diskriminacija prema ženama i dalje visoko izražena (22,7%), što ih sa osobama sa invaliditetom, radnicima koji rade kod privatnika, Romima i onima koji žive u nerazvijenim ruralnim područjima čini grupom koja se nalazi u izraženom riziku od diskriminacije.

Kada je u pitanju povjerenje u zaštitu od diskriminacije, muškarci (22,3%) imaju više povjerenja u državu u odnosu na žene (16,4%) čime se potvrđuje izvjesno nepovjerenje žena u organe javne vlasti u situacijama kada su pretrpjele ili bile potencijalne žrtve nejednakog tretmana.

Zaštitnik je u izvještajnoj godini, kao i u prethodnoj, imao u radu 11 predmeta rodno zasnovanog nasilja. U devet (9) predmeta utvrđene su povrede prava i date preporuke organima starateljstva, policiji i sudskim organima koji su rješavali u konkretnim slučajevima rodno zasnovanog nasilja, jedan (1) je riješen ukazivanjem, dok u jednom (1) predmetu nije utvrđena diskriminacija niti povreda drugog prava.

Osnovni izvještaj Grupe eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) za Crnu Goru iz 2018. godine sadrži sistematičnu procjenu sprovedenih mjera koje su preduzele nacionalne vlasti u Crnoj Gori s obzirom na sve aspekte Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija). GREVIO komitet primjećuje da je najviše pažnje u zakonodavstvu i kreiranju politika posvećeno nasilju u porodici, a da mjere koje se bave ostalim oblicima nasilja nad ženama tek treba da postignu isti nivo sveobuhvatnosti, naročito po pitanjima prisilnog braka, silovanja i proganjanja.

Zaštitnik primjećuje pozitivne pomake u primjeni policijskih ovlašćenja radi otklanjanja opasnosti po fizički integritet žrtve po prijavljivanju nasilja, kroz izrečene 52 naredbe učiniocima nasilja o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje u 2018. godini. Policijski službenici su sudovima za prekršaje podnijeli 227 zahtjeva za određivanje zaštitne mjere. Sa druge strane, policijski službenici su izvršili 314 zaštitnih mjera (218 u 2017), od čega su sudovi za prekršaje izrekli 178 zaštitnih mjera na zahtjev policije.

Sudovi za prekršaje su u 2018. godini imali u radu 1972 predmeta zbog prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (1790 u 2017. godini), dok su u radu pred osnovnim sudovima bila 232 predmeta zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (210 u 2017. godini). U poređnom analizom podataka utvrđuje se da je broj predmeta nasilja u porodici pred sudovima za prekršaje povećan u odnosu na 2017. godinu sa 1790 na 1972, odnosno za 10,16%. Takođe, povećanje broja predmeta u

radu prati povećanje broja završenih predmeta sa 1366 u 2017. godini na 1563 u 2018. godini, odnosno sa 76,31% na 79,26%. Procenat izrečenih kazni zatvora povećan je sa 7,52% na 10,56%, dok je značajno opao procenat oslobađajućih odluka, i to sa 31,24% na 23,54%. U pogledu izrečenih zaštitnih mjera zapaža se da je u 2018. godini izrečeno ukupno 408 mjera, dok je u 2017. godini taj broj iznosio 302, što je povećanje za 35%.

Od 232 predmeta zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici koji su rješavani pred osnovnim sudovima, postupak u 173 predmeta je okončan, u 136 predmeta donijete su osuđujuće presude.

Osim dosljedne primjene zakonodavnih mjera i djelotvorne saradnje organa za prevenciju i zaštitu, neophodno je da se žrtvama nasilja u porodici i partnerskom odnosu učine dostupnim servisi podrške i službe koje se staraju o bezbjednosti i zaštiti, uključujući sigurne kuće i programe savjetovanja i rehabilitacije za žrtve, kao i programe rehabilitacije za učinioce nasilja u porodici. Sve ove mjere, aktivnosti i kampanje potrebno je sprovoditi u kontinuitetu.

U izvještajnoj godini Zaštitnik je imao u radu jedan (1) predmet zbog nejednakosti po osnovu rodnog identiteta u kojem je utvrđana diskriminacija i date su preporuke i jedan (1) predmet po osnovu seksualne orijentacije koji je završen obustavom, jer je nakon podnošenja pritužbe pokrenut sudski postupak. Socijalno distanciranje kao oblik predrasuda i potencijalnog diskriminatorskog ponašanja je visoko izraženo prema LGBT osobama (72,4%). Iako je položaj LGBT populacije poboljšan, povećana je njihova vidljivost u društvu i pristup pravima, osobe drugačijeg rodnog identiteta i seksualne orijentacije i dalje se suočavaju sa diskriminacijom u ostvarivanju prava, stereotipnim stavovima i nedovoljnim prihvatanjem od strane šire javnosti.

U raspravi su kroz pitanja i komentare učestvovali: predsjednica Odbora Nada Drobnjak, član/ice Odbora Zvonko Vuković, Maja Bakrač, Branka Tanasijević, Sanja Pavićević i zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Siniša Bjeković.

Kroz diskusiju je ocijenjeno da je Izvještaj o radu Zaštitnika za 2018. godinu najbolji do sada kako po ukupnom kvalitetu, tako i po statistici i da se primjenom inoviranih metodoloških postupaka izrade, može sa uspjehom pratiti. Tokom diskusije, između ostalog, komentarisana su: prava djeteta, pravo na zaštitu od nasilja, vršnjačko nasilje, uticaj medija i digitalnog okruženja, govor mržnje, zaštita od diskriminacije (posebni oblici diskriminacije, indikatori shvatanja diskriminacije kroz percepciju građana, trendovi iz prakse Zaštitnika), kao i obrazovanje o zaštiti od diskriminacije,

Nakon rasprave, Odbor je jednoglasno podržao Izvještaj i predložio Odboru za ljudska prava i slobode, kao matčnom odboru, da predloži Skupštini da prihvati Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu.

Druga tačka - Tekuća pitanja

Predsjednica je informisala člana/ice Odbora o terminu održavanja radionice (14.maj), koju organizuje Odbor u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, u cilju realizacije jedne od mjera iz Plana aktivnosti za rodno osjetljivu Skupštinu, koja predviđa izgradnju kapaciteta i procedura za realizaciju procjena u svim fazama kreiranja i usvajanja zakona, politika i drugih akata. Radionicu će voditi međunarodna ekspertkinja Marija Risteska. Na radionici će učestvovati i članovi/ce Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, a poziv da učestvuju u radu radionice upućen je svim poslanicama. O planiranoj aktivnosti blagovremeno je obaviješten Kolegijum predsjednika Skupštine Crne Gore.

Sjednica je završena u 12 sati i 30 minuta.

SEKRETARKA ODBORA
Snežana Grupković, s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA
Nada Drobnjak, s.r.

